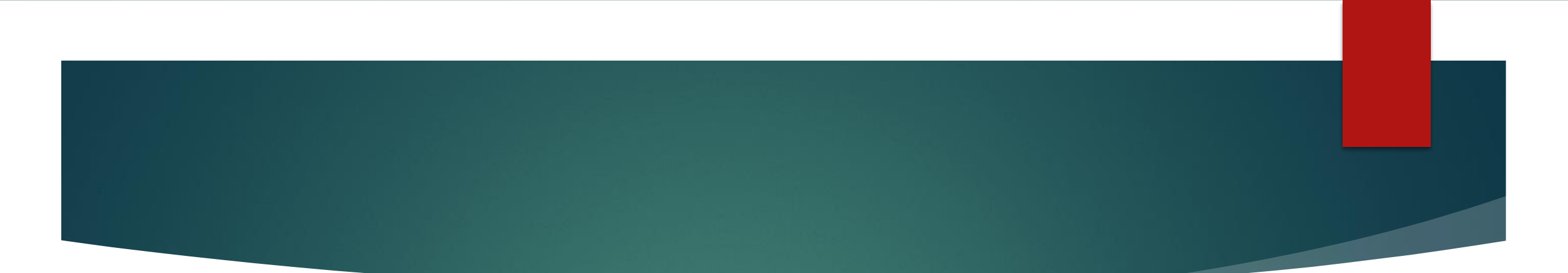

Franz Kafka: Az átváltozás

- ▶ Átváltozásmítoszok, átváltozástörténetek (az irodalmi hagyományban)
- ▶ Mesék
- ▶ Publius **Ovidius** Naso: *Metamorphoses*
- ▶ Az átváltozás lehet: **külső erőknek** köszönhető (istenek, varázsló); jutalom vagy büntetés.
- ▶ **Belső erőknek** tulajdonítható.
- ▶ Az átváltozástörténetekre jellemző a **példázatszerűség**.
- ▶ A hős sorsa lényeges és általános igazságokat példáz, a történet mélyén metaforikus jelentések húzódnak meg.

-
- ▶ Példázat / parabola – Tanulságos történet, amely elvont formában erkölcsi, vallásos, társadalmi vagy filozófiai igazságra világít rá.

A hivatal személytelensége

Emberi kiszolgáltatottság

Idegességérzet

Magány

Szorongás

Elidegenedés

franz **KAFKA**

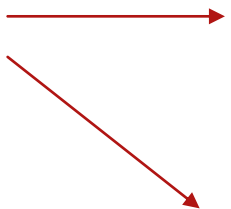
THE
metamorphosis

A képek forrása:
https://www.kobo.com/au/en/ebook/the-metamorphosis-137?utm_source=pinterestAU&utm_medium=socialpaid&utm_campaign=title-The+Metamorphosis

libri.hu

Fantasztiikum és realitás

- ▶ Az **elbeszélés** Gregor Samsa ébredésével kezdődik.
- ▶ Emberlétből féreglétre ébred.
- ▶ A realitás és a fantasztiikum ötvöződik.
- ▶ A szövegvilág két rétege aprólékos, precíz, tárgyilagos leírások;
- ▶ abszurditás (képtelenség, észszerűtlenség) A mindennapi gondolkodásnak ellentmondó képtelenség, amely a torzítás és túlzás (hiperbola) alakzatain alapulva a fantasztiikumon is túllép.
- ▶ A kettő közötti széttartás hozza létre az iróniát és a groteszket.

- ▶ Gregor „szörnyű” féreggé változik.
- ▶ Páncélszerű hát, ízelt has, kapálózó lábak bogár
- ▶ Miért éppen bogár?
- ▶ A bogarakhoz ősi szorongás, iszonyodás, félelem tapad.
- ▶ Vizsgáljuk meg a Samsa családban jelen lévő viszonyokat, szerepeket az átváltozás előtt és után!
- ▶ Apa, anya, hóg, Gregor

Gregor és a család élete az átváltozás előtt és után

adott krízishelyzetet		
B)		
	ELŐTTE	UTÁNA
A SAMSA CSALÁD ÉLETE		
CSALÁDFŐ, ELTARTÓ	Gregor	az apa
HÚG	gyerek	üzletben dolgozó nő
ANYA	beteg	otthon dolgozó és háztartást vezető nő
HÁZTARTÁS VEZETÉSE	alapvetően a személyzet végzi	alapvetően a családtagok végzik
A SAMSA CSALÁD KÖRÜLMÉNYEI		
LAKÁS	saját otthon	albérlőt kell tartani
CSALÁD ALAPVETŐ SZOCIÁLIS HELYZETE	kispolgári egzisztencia	elszegényedés

	ELŐTTE	UTÁNA
CSALÁD ALAPVETŐ KÖZÉRZETE	kimondatlan szégyen a hajdani üzleti csőd miatt, reális remény az anyagi helyzet konszolidálására	manifeszt szégyen, titkolózás Gregor átváltozása miatt, a konszolidációs remények elvesztése
GREGORNAK A CÉGHEZ VALÓ VISZONYA	kiszolgáltatottság, megalázkodás	megszűnik
AZ APÁNAK A CÉGHEZ VALÓ VISZONYA	szégyen, kudarc	megszűnik
AZ APÁNAK AZ ÚJ MUNKAHELYÉHEZ VALÓ VISZONYA	–	szolgai
A HÚG ÉS AZ ANYA VISZONYA A MUNKÁJUKHOZ	–	kényszerű
A CSALÁDTAGOK VISZONYA GREGORHOZ		
APA	az anyagi függés miatt alárendelődő	zsarnoki, hatalmi
ANYA	hálás, konvencionális	szentimentális, hisztérikus
HÚG	meghitt	fokozódó undor, elutasítás, végül annullálás
GREGOR VISZONYA A CSALÁDTAGOKHOZ		
APA	konvencionális	félelem, megalázkodás
ANYA	konvencionális	sajnálát
HÚG	meghitt	megértő
GREGOR VISZONYA ÖNMAGÁHOZ		
	öntudatlan, konvencionális	fokozódóan reflexív
GREGOR ÉLETÉNEK ÖSSZETEVŐI		
CSALÁD	Egész életvitele a család eltartásának függvénye, hálások neki, tudják, hogy egzisztenciálisan tőle függnék.	Kiszolgáltatott, függő, egyre nehezebben eltűrt családtagnak tekintik, végül gyűlölt teherré válik.
MUNKAHELY	Gyakorlatilag ez tölti ki az életét.	Elveszíti.
HOBBI	lombfűrészelés	–
BARÁTOK	2-3 más üzletbeli.	Elveszíti.

Folyamatszerű változás

- ▶ A mindenkinek kiszolgáltatott, korlátolt és kisszerű, folytonos megaláztatásban élő, **egyéniségét feladó főhős átváltozása nem jelent valódi egzisztenciális váltást, benne csupán Gregor létállapotának metaforája válik valósággá**: Samsa és a hozzá hasonlók hétköznapi életének kínját teszi nyilvánvalóvá, megfoghatóvá.
- ▶ Rovarlétének köszönhetően lelepleződnek Gregor emberi kapcsolatai, valódi természetük egyre nyilvánvalóbban mutatkozik meg. ELIDEGENEDÉS
- ▶ Ugyanakkor **kontrasztként** – ahogy a főhős fokozatosan elidegenedik korábbi állapotától – nem sokkal halála előtt éppen **emberi vonásai erősödnek fel**.
- ▶ **Folyamatszerű változás** – kezdetben Gregor is rossz álomnak véli a változást, majd egyre természetesebben érzi magát új létállapotában (közlekedés – rejtőzködik, falon jár, romlott ételeket eszik).
- ▶ Az **időt** kezdetben emberi szorongással figyeli (*fél hét, háromnegyed hét, öt perc híján negyed nyolc*) Később öntudatlan időtlenségbe folyik át.
- ▶ Fizikai átváltozás belső személyiségváltozás

Kirekesztődés

- ▶ Gregor Samsa egyre inkább kirekesztődik régi világából.
- ▶ A család kizárja életéből, magára marad (ajtó!).
- ▶ cseh: sam jsa 'egyedül lévő, **magányos**'
- ▶ **Térviszonyok a műben**
- ▶ a) Milyen terek jelennek meg a műben valósan és utalásszerűen?
- ▶ b) Melyik térről tudunk meg a legtöbbet?
- ▶ c) Milyen átváltozáson megy át ez a tér?
- ▶ d) Hogyan értelmeződik át a nappali tere?
- ▶ Gregor megfigyeli, **értelmezi önmagát és környezetét.**
- ▶ Önmagára és környezetére vonatkozóan is **mélyebb igazságokat tapasztal meg:**
- ▶ Apja durvasága, családjá részvétlensége, a hivatal embertelensége; megtapasztalja a fájdalmat, a szenvedést, a magányt, az önfeláldozó szeretetet.

- ▶ Igazabb világtapasztalatok a féreglét során
- ▶ A világ börtönszerűsége +
- ▶ a lélek börtönszerűsége

franz **KAFKA**

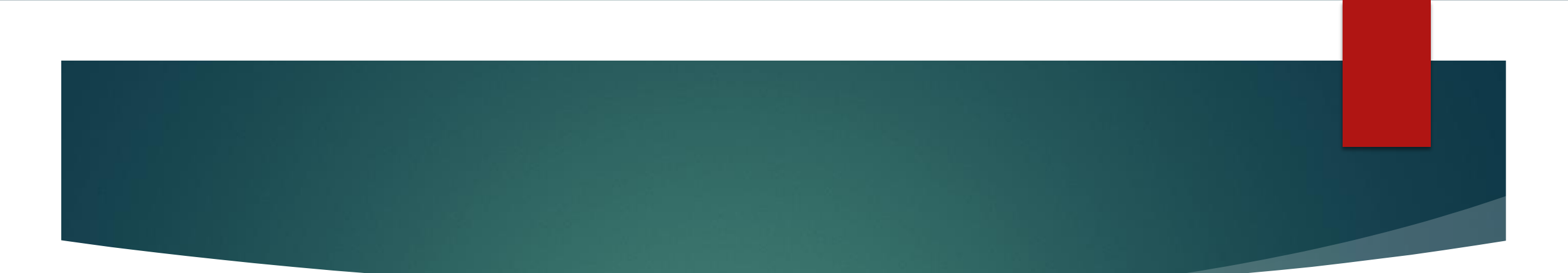

THE
metamorphosis

Értelmezési lehetőségek

- ▶ Az értelmezési kereteket maga az elbeszélő is tágítja.
- ▶ A narrátor hangja nem azonos a főszereplő tudatáéval, de közel áll hozzá.
- ▶ Nem értékeli, nem kommentálja az eseményeket; nem keres és nem mutat indítékokat → a jelentés megteremtésében aktív szerep hárul az olvasóra.
- ▶ Gregor Samsa átváltozása felfogható:
- ▶ A világból való kivonulásnak, egyfajta lázadásnak.
- ▶ Egy kiismerhetetlen erő által mért büntetésnek – önfeladó életének következménye.
- ▶ Szólhat a parabola a XX. század emberének világtól és önmagától való elidegenedéséről.
- ▶ A személyiség elbizonytalanodásának, önazonossága elvesztésének tapasztalatáról is.

-
- ▶ Lélektani fejlődéstörténet
 - ▶ Lélektani leépüléstörténet
 - ▶ Társadalomkritika

Az elbeszélés utalásai az európai kultúra nagy történeteire

- ▶ **Biblia, Ószövetség, bűneset, kiűzetés** – sajátosan groteszk és ironikus kifordításban jelennek meg

(Az apa almával dobálja Gregort, kiűzi a nappaliból, az emberi közösség Édenéből. Mintha Gregor elkövetett volna valami jóvátehetetlen bűnt. Maga a lét a bűnösség...)

Biblia, Újszövetség, Jézus szenvedéstörténete – A Jézus-történet kifordítása

(Az atya haragja lesújt az önfeláldozó és engedelmes fiúra; Gregor halálának leírása- fejének lehajtása, lelkének kilehelése.)

Oidipusz király – Azzal, hogy Gregor lett a családfenntartó, megfosztotta apját családfői hatalmától. Gregor minden egyes önzetlen gesztusa saját bűnével szembesíti apját, ez haragot, agressziót szül benne – az apában...

-
- ▶ Az európai kultúra egyik ősi világmodellje szerint a hálójában lesben álló pók az embereket törbe csaló Gonosz, az alattomos romlás és rontás jelképe.
 - ▶ Az ember a gonosz pók hálójában vergődő áldozat.
 - ▶ Lana és Andy Wachowski *Mátrix* című filmjében: Neo rovarlátomása egyfajta világszerkezetet jelenít meg, a személyiséget elpusztító ragadozó hatalom világát.

Lana és Andy Wachowski Mátrix című filmjében: Neo rovarlátomása egyfajta világszerkezetet jelenít meg, a személyiséget elpusztító ragadozó hatalom világát.

Forrás:
filmincepcio.
blogspot.com

Diego Velásquez:
Arakhné

A pókháló a
kozmosz jelképe.

A mítosz szerint
Athéné a vele
szövésben
versenyre kelő
Arakhnét pókká
változtatta.

- ▶ Felhasznált irodalom:
- ▶ Pethőné Nagy Csilla: Irodalom 12., Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó, Bp., 2019
- ▶ Dr. Mohácsy Károly – Dr. Vasy Géza: Irodalom IV., Korona Nova Kiadó, Budapest, 1995
- ▶ https://www.nkp.hu/tankonyv/irodalom_12/lecke_01_004
- ▶ <https://magyartanarok.files.wordpress.com/2015/06/12-tanc3a1r-6-kafka-t-mann-bulgakov-rilke-brecht-beckett.pdf>

- ▶ Összeállította: Radócki-Dukai Virág